

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תשפ

ערב שבת־קודש

פרשת בלק

י"א בתמוז ה'תשס"ט

שנת הקהל

יוצא־לאור על־ידי

מכון ליובאוויטש שעל־יד

צעירי־אגודת־חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

י"א בתמוז ה'תשס"ט – י"ח בתמוז ה'תשס"ט

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	י"א בתמוז	הל' שבת.. בפרקים אלו. פרק כא-כג.	הל' עבודת כוכבים וחוקותיהם. פרק ח.	מל"ת שכא.
ש"ק	י"ב בתמוז	פרק כד-כו.	פרק ט.	מ"ע קנה.
א'	י"ג בתמוז	פרק כז-כט.	פרק י.	מ"ע קנה.
ב'	י"ד בתמוז	פרק ל. הלכות עירובין.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק יא.	מ"ע קנה.
ג'	ט"ו בתמוז	פרק ג-ה.	פרק יב.	מל"ת שכ.
ד'	ט"ז בתמוז	פרק ו-ח.	הל' תשובה.. בפרקים אלו. פרק א.	מל"ת שכא.
ה'	י"ז בתמוז	הלכות שביתת עשור.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ב.	מ"ע קסה. מל"ת שכת. מ"ע קסד. מל"ת קצו.
ו'	י"ח בתמוז	הלכות שביתת יו"ט.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ג.	מ"ע קנט. מל"ת שכג. מ"ע קס. מל"ת שכד.

זמני השבוע *

צאת הכוכבים	שקיעת החמה***	מנחה גדולה	חצות היום והלילה	סוף זמן ק"ש	זריחת החמה	זמן ציצית ותפילין	עלות השחר**		תאריך
							120 ד' לפני הזריחה	72 ד' לפני הזריחה	
8.18	7.50.6	1.20	12.45	9.10	5.42	4.39	4.12	3.02	ו', י"א בתמוז
8.18	7.50.5	1.20	12.45	9.10	5.43	4.40	4.12	3.03	ש"ק, י"ב בתמוז
8.18	7.50.3	1.21	12.45	9.11	5.43	4.40	4.13	3.04	א', י"ג בתמוז
8.18	7.50.2	1.21	12.45	9.11	5.44	4.41	4.14	3.04	ב', י"ד בתמוז
8.18	7.50.0	1.21	12.46	9.11	5.44	4.41	4.14	3.05	ג', ט"ו בתמוז
8.17	7.49.8	1.21	12.46	9.12	5.45	4.42	4.15	3.06	ד', ט"ז בתמוז
8.17	7.49.6	1.21	12.46	9.12	5.46	4.43	4.15	3.07	ה', י"ז בתמוז
8.17	7.49.4	1.21	12.46	9.12	5.46	4.43	4.16	3.08	ו', י"ח בתמוז

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"י שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים	תל-אביב	חיפה	באר-שבע
	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש
בלק	7:13	8:31	7:29	8:33
פינחס	7:12	8:29	7:27	8:32

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעל-יד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

www.chabad.org.il אינטרנט: ISSN 0793-7474 דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

הרבי לא רצה מסירות-נפש אלא בהמשך העבודה

בזכות שיטת הבעל-שם-טוב בהשגחה פרטית שהוזכרה במאמר ללא הקשר, הצליח הרבי לשרוד את ייסורי המאסר • כאשר עשה ככל יכולתו עד מסירת נפש, אין לו להתחשב עוד לכאורה באם הצליח או לא, כי השאר תלוי בהקב"ה • הרבי ידע שאם המשך העבודה לא תעשה על-ידו, ייגרם עיכוב של כל העבודה בגלות, וממילא גם ביאת משיח • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

עד דאָס אַרײַנגעזאָגט אין מאמר " = 'דחף' עניין זה למאמר; למה אמר עניין זה? - הנה, בשעת מעשה לא סיים את העניין ("בשעת מעשה האָט ער עפעס ניט מסיים געווען דעם וואָרט"), אבל לאחרי זה, כשאירע המאורע המיוחד בשנה ההיא (המאסר והגאולה) - אילולא היה נדבר עניין זה במאמר, אינני יודע - אמר הרבי - אם הייתי יכול דורכטראָגן (לסבול הייסורים ולצאת מן) המאסר⁴.

ב. וצריך להבין:

בנוגע למין המדבר, ובפרט איש הישראלי, ובפרט שומר תורה ומצוות (ועל אחת כמה וכמה בנדון דידן כשמדובר אודות הרבי, מנהיג ונשיא ישראל שגדלה מעלתו למעלה מעלה עד אין קץ) - אין צורך בחידושו של הבעל-שם-טוב בעניין השגחה פרטית, כיוון שכן הוא גם לכל הדעות³; אלא, שעל-פי חידושו של הבעל-שם-טוב שישנה השגחה פרטית גם על דומם-צומח-חי, היתוסף

א. בנוגע¹ למאסר (שהסתיים בחופש והגאולה של י"ב תמוז) בשנת תרפ"ז² - מצינו עניין מיוחד: במאמרי ראשי-השנה של השנה ההיא, נזכר בתוך המאמר עניין שלא היה שייך לכאורה למאמר, והוא - שיטת הבעל שם טוב³ אודות השגחה פרטית, שהיא גם על דומם-צומח-חי, ועל כל פרט ופרט, ועד שאפילו עלה המתגלגל מצד זה לצד זה, אם יתגלגל על-ידי רוח או באופן אחר, הרי זה גם בהשגחה פרטית.

בהקשר לכך התבטא כ"ק מו"ח אדמו"ר לאחרי זמן, שבעת אמירת המאמרים בראש השנה "האָט

(1) השיחה דלקמן הוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר (בשנת תשמ"ב), ונדפסה בלקו"ש ח"ג ע' 157 ואילך, עיי"ש. ולשלימות העניין - כיוון שנתגלה לאחרונה סרט ההקלטה ובו ענינים נוספים שלא נכללו בלקו"ש - באה כאן (באופן יוצא מן הכלל) רשימת השיחה כפי שנערכה ע"פ סרט ההקלטה, אלא שהיא, כמוכן, הנחה בלתי מוגה (המור"ל).

(2) בכלל הי' כ"ק מו"ח אדמו"ר במאסר כמה פעמים (ראה אג"ק שלו ח"ג ס"ע עט ואילך. וש"נ), והמדובר כאן הוא אודות המאסר והחופש דיי"ב תמוז, שהי' בשנת תרפ"ז.

(3) ראה בארוכה קונטרס השגחה פרטית (אג"ק ח"א ע' קסה ואילך). וש"נ.

(4) ראה "רשימות" חוברת קעא ע' 7 ואילך. וראה גם ברשימת המאסר בהערה (סה"ש תרפ"ז ע' 194. וש"נ). תו"מ ח"א ע' 120.

עילוי שלא בערך גם בנוגע להשגחה פרטית על מין המדבר, שהרי הדברים קל וחומר: ומה בנוגע לדבר קטן כמו עלה נדף ישנה השגחה פרטית – בנוגע למין המדבר, איש הישראלי, שומר תורה ומצות, על אחת כמה וכמה!

אמנם, בנוגע למאסר (והחופש) של הרבי – לא זו בלבד שאין צורך (לכאורה) בהבנה מיוחדת בעניין השגחה פרטית שנתחדשה על-ידי שיטת הבעל שם טוב, אלא עוד זאת, שגם לולי לימוד והבנת עניין השגחה פרטית בכלל, יכול וצריך היה הרבי לסבול את המאסר על-פי תורה, כי: מאסרו של הרבי היה בגלל עבודתו בהרבצת התורה וכו' – עבודה שהיה מוכרח לעשותה כדי למלא שליחותו של הקב"ה בעלמא דין. ומה גם שעבודה זו אינה לטובת עצמו, אלא לטובת הזולת, ובמילא, אין מקום לחשוש שמא מעורב בזה איזה עניין נוסף כו'.

וכיוון שכן, גם לולי הבנת עניין השגחה פרטית יכול וצריך לילך לבטח דרכו – משום ש"שלוחי מצוה אינן ניזוקין לא בהליכתן ולא בחזירתן"⁵, ובמילא, יכול וצריך להיות סמוך ובטוח שיצא בשלום.

אלא מאי, מצב זה הוא בגדר של מקום סכנה? – הרי גם במצב כזה פשיטא שהיה צריך להמשיך ולעסוק בעבודתו מבלי להתפעל מגזירת המלכות, כפי שמצינו אצל רבי חנינא בן תרדיון⁷, ש"אמרו לו . . . אי אתה יודע שאומה זו כו' ואתה יושב ועוסק בתורה ומקהיל קהלות רבים (והן גזרו על כך)⁶, אמר לו, מן השמים ירחמו".

ובכל אופן, בין אם הרבי היה סבור שיצא שלם, ובין אם חשש מההיפך חס-ושלום – היה לו לסבול את המאסר; ומהו הביאור בדבריו שאילולא היה נדבר במאמר ראשי-השנה אודות חידושו של הבעל-שם טוב בעניין השגחה פרטית – לא רק השגחה פרטית סתם, אלא דווקא החידוש שהיתוסף בהבנת עניין השגחה פרטית על-פי שיטת הבעל-שם-טוב – לא היה סובל את המאסר!?

ג. ויש לבאר עניין זה – בהקדמה:

במסירת נפש – ישנם ב' אופנים⁹: (א) הרצון הוא במעלת המסירת נפש כשלעצמה, כדברי רבי עקיבא "כל ימי הייתי מצטער . . . מתי יבוא לידי ואקיימנו"¹⁰, (ב) למעלה מזה – שהרצון הוא (לא בעניין המסירת נפש, כי אם) למלא את שליחותו של הקב"ה, אלא שמצד תוקף הרצון למלא את שליחותו של הקב"ה אין שום דבר מעכבו ("קיינ זאך שטעלט אים ניט אָפּ"), ואינו חושב מה עלול לקרות עמו לאחרי זה. ולכאורה, כיוון שהמסירת נפש של כ"ק מו"ח אדמו"ר היתה מצד תוקף הרצון למלא את שליחותו של הקב"ה מבלי להתפעל משום דבר (כאופן הב') – היה צריך להיות ביכולתו לסבול את המאסר מבלי לחשוב מה יהיה בסופו (אם יצא בשלום או חס-ושלום כו').

ד. אמנם, כד דייקת שפיר, גם גישה זו (שמצד תוקף הרצון למלא את שליחותו של הקב"ה אינו חושב מה יהיה בסופו) אינה עדיין שלימות העבודה:

כאשר יהודי חושב על עצמו – אלא שהמחשבה על עצמו היא (לא בנוגע לטובת עצמו, כי אם) שהוא צריך למלא שליחותו של הקב"ה – אזי הולך בדרכו מבלי להתפעל משום דבר, וגם כאשר בא לידי ניסיון, ממשיך לילך בדרכו – לא בגלל שסומך על נס (על מנת שיעשה לי נס), אלא גם אם לא יהיה נס עושה הוא את שלו; ומה שיהיה אחר כך – אם ינצל ויוכל להמשיך בעבודתו, אם חס-ושלום לאו – אין זה ענינו, ובלשון חז"ל¹¹ "בהדי כבשי דרחמנא למה לך".

אבל, יהודי צדיק, מנהיג הדור – כ"ק מו"ח אדמו"ר – שחושב (גם) אודות הדור והעולם כולו, כיודעו שדור זה מוטל על כתפיו ("דער דור ליגט אויף זיינע פלייצעס"), וצריך להאירו ב"נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחת מוסר"¹², שקאי על ה"מאור"

(9) ראה סה"מ תרח"צ ע' קע. ה'ש"ת ע' ו. ע' טו. ע' 30. סה"ש תש"ג ע' 94. שיחת י"ב תמוז תש"ב ס"א (סה"ש תש"ב ע' 154). תש"ד ס"ט (סה"ש תש"ד ע' 156).

(10) ברכות סא, ב.
(11) שם יו"ד, סע"א (לגירסת הע"י).
(12) משלי ו, כג.

(5) פסחים ה, ב. ושי"נ.
(6) ראה פסחים שם: "היכא דשכיח היוזקא שאני".
(7) ע"ז יח, א. ושי"נ.
(8) פרש"י שם.

מפני כמה טעמים עמדה הממשלה בתוקף על רצונה לקבוע חוק כזה, עד כדי כך, שלקראת האסיפה האחרונה של הרבנים, נתקבלה ידיעה משר הפנים שאם הרבנים לא יסירו את התנגדותם לדרישת הממשלה, יעשו פרעות ("פוגרומים") ביהודים במאה ואחת עיירות ברחבי המדינה.

לקראת סיום האסיפה - לאחרי דבריהם של כמה רבנים, גם הגאון ר' חיים מבריסק, שהביעו דעתם נגד דרישת הממשלה, אבל דבריהם נאמרו בניחותא ("עס האָט זיך אַלץ גערעדט אַזוי בניחותא") - ביקש אדמו"ר נ"ע את רשות הדיבור, ועמד והכריז בהתרגשות - אותם דברים שעליהם

שבתורה, פנימיות התורה, זוהי תורת החסידות¹³, וצריך לפעול בעולם את יתרון האור מן החושך, להיות בו קרן אורה, זו תורה (ומצוותיה); וכיודעו מעמד ומצב העולם, שצריכים לשבור ("דורכברעכן") את ההעלם וההסתר שהיה באותו דור באותה שנה ובאותו מקום, יודע הוא שלצורך זה זקוקים לכוחות המיוחדים שניתנו לו,

ואין זה בסתירה לעניין הענווה, כמבואר¹⁴ בנוגע למה שכתוב¹⁵ "והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה", שאין לפרש שמשה רבינו לא ידע מעלותיו; משה רבינו היה חכמה דאצילות, ובמילא ידע כל העילויים שבו, אלא, שידעה זו לא

מצד זה שלא נוגע לו המציאות שלו, נוגע לו שהעולם יהיה מה שהוא באמת - "אין עוד מלבדו" ... כפי שיתגלה בפועל בביאת המשיח

חזר כ"ק מו"ח אדמו"ר לאחרי מאסרו, טרם צאתו לעיר גלותו - לא מרצוננו גלינו כו' רק הגוף הוא בגלות, אבל הנשמה אינה בגלות, ואף אחד אינו בעל הבית על הנשמה וכו' (כפי שכבר נדפס הלשון בדיוק¹⁷), ובמילא - סיים כ"ק אדמו"ר נ"ע - אסור בשום אופן לקבל את הגזירה, וסיים "מיט אַ האַרציקן וואָרט" ונפל בהתעלפות...

לאחרי שהוציאוהו מהאסיפה, הגיעה מיד פקודה מהממשלה - שנודע לה ממהלך האסיפה - להעמיד שומר על פתח חדרו במלון, ולהודיעו שהוא אסיר (מאסר־בית).

בינתיים הגיע הגאון ר' חיים מבריסק לבקר ולדרוש בשלומו של כ"ק אדמו"ר נ"ע, ומצאו יושב ובוכה. ואמר לו: ליובאוויטשער רבי, הרי עשינו כל אשר ביכולתנו?! ... עכשיו צריכים לסמוך על הקב"ה!

על כך השיב לו כ"ק אדמו"ר - סיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר - על-פי משל מהחילוק שבין פקיד ("אַן אָנגעשטעלטער") לבעל-הבית: פקיד - גם אם הוא מסור לעסק בלב שלם באמת לאמיתו, ובמשך כל היום כשנמצא בעסק עובד ומתייגע בכל כוחות

גרמה אצלו כי אם רגש של ענווה, אבל את המעלות שלו בודאי ידע,

יהודי כזה - אינו יכול להתעלם מכל הניסיונות ולעשות את שלו מבלי לחשוב אודות המשך הדברים, אם ינצל ויוכל להמשיך בעבודתו, או כו' חסו־שלוּם, כי, אף שהוא מצדו עשה את שלו ("ער האָט זיינס אָפּגעטאַן, ובמילא קען ער זיך לייגן שלאָפֿן" ... [=יכול הוא לשכב לישון...]), ו"בהדי כבשי דרחמא למה לך", הרי, צריכים לחשוב (גם) אודות המשך העבודה בהדור והעולם כולו!

ה. כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר¹⁶ אודות עובדה שהיתה באסיפת הרבנים בפטרבורג - בהשתתפותו של אביו, אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, וכן הגאון ר' חיים מבריסק, שהיו ממנהיגי האסיפה - בקשר לדרישת הממשלה שכל הרבנים צריכים לרכוש כמות מסוימת של ידיעות בלימודי חול, ומנהיגי הדור התנגדו לכך.

13 קונטרס עץ החיים ספט"ו.

14 סה"מ תש"י ע' 236. וראה לקו"ש ח"ג ע' 30 ואילך. וש"נ.

15 בהעלותך יב, ג.

16 ראה גם סה"ש תש"ב ע' 111 ואילך.

17 בקונטרס י"ב"ג תמוז תרצ"א בתחלתו (סה"מ קונטרסים

ח"א קעה, ב). ולאח"ז בסה"ש תרפ"ז ע' 169. וש"נ.

זיין אַרבעט" ח"ו, ובמילא, יכול להתעכב היעוד ד"ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד" לרגע מיותר... ובמילא תתעכב שכינתא בגלותא... לרגע מיותר, ויתעכב עם ישראל בגלות לרגע מיותר, ויתעכבו התורה ומצוות בגלות לרגע מיותר, וכל העניינים שצריך משיח להביא עמו ("וואָס משיח דאַרף מיט זיך בריינגען") יבואו באיחור של רגע אחד - כיצד יכול לוותר על כך?!!... יכולים אמנם לטעון שהוא צריך לעשות את שלו ללא חשבונות, דממה־נפשו: כיוון שהעבודה שלו היא כפי רצון התורה - יש לו הבטחה ש"שלוחי

נפשו, ובזמנים שהעסק נמצא בקשיים מוסיף ביגיעתו ועושה כל אשר ביכולתו, הרי, לאחרי שאין עוד מה לעשות, שב לביתו והולך לישון, וישן במנוחה, כיוון שסוף כל סוף אינו אלא פקיד בעסק ששייך למישהו אחר; אבל בעל הבית - נוסף לכך שבמשך כל היום כולו עובד בכל כוחו וזשבה יכול גם הפקיד להשתוות אליו, שכל היום מתרוצצים ומתייגעים בכל כוחות נפשם שניהם בשווה, הרי, גם לאחרי ששב לביתו, ויודע את החשבון שעשה כל אשר ביכולתו, ויותר מזה אינו יכול לעשות מאומה - אף-על-פי-כן, לישון, אינו יכול, כיוון שנוגע לו העסק שלו!...

כ"ק מו"ח אדמו"ר ידע אמנם שאפילו אם בעקבות המאסר תסתיים עבודתו חס־ושלום, יהיה המושך העבודה מכאן ולהבא, על-ידי מישהו אחר...

מצוה אינן ניווקין", ואם משום שזה מקום סכנה ולפעמים עלול לקרות משהו ("עס קען אַמאַל יע פאַסירן") - גם לא איכפת לו, שכן, מה נוגע לו המציאות שלו ("וואָס איז אים זיך נוגע")?!... אבל, לאמיתו של דבר - היא הנותנת - מצד זה שלא נוגע לו המציאות שלו ("אים איז זיך ניט נוגע"), נוגע לו שהעולם יהיה מה שהוא באמת - "איין²¹ עוד מלבדו"... (כפי שיתגלה בפועל בביאת המשיח, כאמור, "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד"), ובמילא, אינו יכול לסבול את המחשבה שיתכן שהמאסר יביא לידי כך שתסתיים עבודתו חס־ושלום, וכתוצאה מזה תתעכב ביאת המשיח (וכל השייך לזה) רגע נוסף!

ז. ויש להוסיף בזה:

איתא בגמרא²² "מפני מה נתאווה משה רבינו ליכנס לארץ־ישראל, וכי לאכול מפריה הוא צריך או לשבוע מטובה הוא צריך, אלא כך אמר משה, הרבה מצוות נצטוו ישראל ואין מתקיימין אלא בארץ־ישראל, אכנס אני לארץ כדי שיתקיימו כולן על-ידי".

ו. ועל דרך זה בנוגע לעניינים:
כ"ק¹⁸ מו"ח אדמו"ר לא חשב רק על חובתו למלא תפקידו ושליחותו, שהוא צריך לעשות כל מה שביכולתו לעשות, ומה שאין ביכולתו לעשות, אין זה באשמתו, ו"אונס רחמנא פטריה"¹⁹, - חשבון זה שייך לשכר ועונש (אם הוא אשם או לא), ואילו הוא, מה נוגע לו שכר ועונש, בה בשעה שלגמרי לא נוגע לו כללות העניין דעל מנת לקבל פרס או שלא על מנת לקבל פרס?!... כל רצונו וחפצו ומגמתו - שיבוא הזמן עליו נאמר²⁰ "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד" למטה מעשרה טפחים,

ובמילא, כשרואה שיש על זה מניעה ועיכוב, הרי, אף שהוא מצדו לא התפעל מזה, ועשה כל אשר ביכולתו, עד כדי מסירת־נפש, מכל מקום, כשתופס ("ווען ער גיט זיך אַ כאַפּ") שצעד זה (להמשיך בעבודתו גם אם יאסרוהו כו') עלול לגרום לכך שלאחרי כן ייקחהו לגמרי ("מ'זועט אים צונעמען") ובכך מסתיימת עבודתו ("דערמיט ענדיקט זיך

18) מכאן ועד סוף השיחה - דיבר כ"ק אדמו"ר בקול שקט ומאופק, ומפעם לפעם נעצר בככי חנוק (המו"ל).

19) ב"ק כח, סע"ב. וש"נ.

20) זכרי' יד, ט.

21) ואתחנן ד, לה.

22) סוטה יד, א.

העובדה שבראש השנה הזמין לו הקב"ה
 "אַרְיֵינוּאָגֶן" במאמר על דבר עניין השגחה פרטית
 על-פי שיטת הבעל שם טוב,
 - שבזה מודגש שכל פרטי המאורעות בקשר
 למאסר הם בהשגחה פרטית כפי שיטת הבעל-
 שם-טוב דווקא, שהוא (הבעל שם טוב) זה ששמע
 ממשיח החידוש והפצת המעיינות הוצה, שבזה
 תלויה ביאת המשיח²⁴ -

נתנה לו את הכוחות לעבור ולסבול ולא
 להתפעל מן המאסר - כיוון שידוע שיצא משם
 שלם ("מ'זועט ארויס גאַנץ"), לא בגלל שהוא
 רוצה להישאר שלם, אלא בגלל שבזה תלויה
 שלימות העבודה להביא את המשיח, על-ידי זה
 "שיתקיימו על-ידי".

וכוח זה ניתן לו, כאמור, באמירת המאמר של
 ראש השנה, ה"ראש"²⁵ של כל השנה כולה²⁶.

(מהתוועדות י"ג תמוז ה'תשי"א.

תורת מנחם תשי"א, כרך ג, עמ' 207-214, בלתי מוגה)

24 אגה"ק דהבעש"ט - כש"ט בתחלתו. ובכ"מ.

25 ראה לקו"ת דרושי ר"ה נח, א ואילך. עט"ר שער ר"ה
 בתחלתו.

26 כאן יש הפסק בסרט ההקלטה, ולאח"ז מתחילה שיחה
 הבאה, ולא ברור אם בכך נסתיימה השיחה, או שהמשכה
 חסר בסרט ההקלטה (המול).

ומבואר בחסידות²³ דיוק הלשון "שיתקיימו כולן
 על-ידי" (ולא שאקיים את כולן) - שרצונו היה (לא
 רק שהוא יקיים את המצוות, אלא) שהמצוות דארץ-
 ישראל ייעשו כפי שמשה רבינו יכול לעשותם ("זיי
 זאָלן זיך טאָן אַזוי ווי משה רבינו קען זיי טאָן") -
 באופן נעלה יותר, שלא בערך, לגבי אופן עשייתם
 על-ידי מישהו אחר - שעל-ידו יהיה להם קיום.
 ועל דרך זה בנדרון דידן - בנוגע למעמד ומצב
 בשנת פ"ז:

כ"ק מו"ח אדמו"ר ידע אמנם שאפילו אם
 בעקבות המאסר תסתיים עבודתו חסו־שלום,
 יהיה המשך העבודה מכאן ולהבא, בשנת פ"ח,
 וכן הלאה, על-ידי מישהו אחר... אבל, באותה
 מדה ידע גם שבמקרה כזה תהיה העבודה רק כפי
 שמישהו אחר יכול לעשות, תמורת זה שהיתה
 יכולה להיעשות על-ידי משה שבדור... באופן
 "שיתקיימו על-ידי"...

ח. ולכן, הדבר היחידי שנתן לו את הכוח לעבור
 ולסבול את המאסר (על-ידי שלילת החשש
 האמור), הוא, הדיבור במאמר ראש-השנה על דבר
 עניין השגחה פרטית כפי שיטת הבעל שם טוב:

23 ראה לקו"ת דרושי סוכות פא, סע"ב ואילך. אוה"ת ואתחנן
 ע' צג.

מינוי ל'התקשרות'

אפשר לקבל את גיליון 'התקשרות'

ישירות הביתה באמצעות הדואר

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים)

מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים)

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:

'התקשרות', מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840.

כמו-כן אפשר להירשם בטלפון ולשלם בכרטיס אשראי, בטל' 072-2770130

בטוחים בניצחון המלחמה

ביטחון ושיר ניצחון כבר בהכנות לגאולה

כאמור לעיל, מכיוון שהרמב"ם מביא את הפסוקים מפרשת בלק בתור ראיה להלכה לגבי העניין של משיח - מובן שזה נוגע לעבודת האדם גם עתה בזמן הגלות, ובפרט שכל הגילויים של לעתיד לבוא - "תלוי במעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות".

כאשר באה שבת פרשת בלק, ואומרים ליהודי בפרשה זו את פסוקי הנבואה על ימות המשיח, ושפסוקים אלו מובאים להלכה ברמב"ם הלכות מלכים ומלחמותיהם, שמוזה הוא מבין שזהו דבר ודאי שנבואה זו תתקיים - פועל הדבר אצלו שעבודתו עוד בזמן הגלות תהיה באופן אחר לגמרי.

וכידוע הפתגם של בעל המאסר והגאולה, שבשעה שיוצאים למלחמה שרים שיר של ניצחון, וזה אחד מתכסיסי המלחמה, מכיוון שעל-ידי ששרים שיר של ניצחון, שבטוחים ויודעים שינצחו במלחמה - זה גופא מביא את הניצחון. במיוחד בהיותו שיר (של ניצחון), כי שיר הוא למעלה ממדידה והגבלה, למעלה מהמדידות והגבלות שבדיבור.

מכאן ישנה הוראה לגבי כל הפעולות שעושים ב"י"ג תמוז זה - שכאשר יודעים אודות פסוקים אלו בפרשת בלק - ודאי ינצחו, כי משיח ודאי יבוא - פועל הדבר שיעשו את הפעולות באופן אחר לגמרי, ופעולות אלו הן המביאות את משיח צדקנו בעגלא דידן ממש.

(מהתנועות ש"פ בלק תש"מ, 'שיחות קודש' תש"מ כרך ג עמ' 580, בלתי מוגה)

משיח "קרוב"

ברשימה שנדפסה השבוע מבואר היתרון והשלימות של מלך המשיח, משיח האחרון לגבי משיח הראשון, בשלושה מהפסוקים שהרמב"ם מביא בהלכות מלכים: השלימות והיתרון של "וקם שבט מישראל" לגבי "דרך כוכב מיעקב" - שקשור גם עם המעלה של "וקם" לגבי "דרך", וכך גם בשני הפסוקים הנוספים כמבואר שם.

אך מאיזו שהיא סיבה חסר שם הביאור בשלימות והיתרון של מלך המשיח, משיח האחרון לגבי משיח הראשון כפי שבא לביטוי בפסוק הראשון שמביא הרמב"ם: "אראנו ולא עתה" - זה דוד, אשורנו ולא קרוב - זה מלך המשיח".

הביאור בזה:

על דוד כתוב "לא עתה", והכוונה היא שמשיח הראשון, דוד, אכן לא יבוא עתה בזמן הנבואה, אך בזמן קצר אחרי, יום או זמן קרוב אחר - יבוא;

מה שאין כן על משיח כתוב "לא קרוב", הפירוש הוא שגם בזמן קרוב לא יבוא, אלא יבוא אחרי כן בהרבה, והטעם לזה הוא - כדי שבריבוי זמן זה, עד שמשיח יבוא, תהיה האפשרות לתוספת ריבוי תורה ומצות - והרי מובן העילוי שבזה.

אך זה היה רק אז בזמנו של בלעם, כאשר הוא אמר "אראנו ולא עתה אשורנו ולא קרוב" - אך עתה הרי "כבר כלו כל הקיצין" - צריך כבר לבוא משיח צדקנו "קרוב" ו"עתה", בקרוב ממש ובפועל ממש, בגאולה האמיתית והשלימה.

(שם עמ' 590)

קייטנות ומחנות-קיץ על טהרת הקודש

הרבי סבר ש"היו צריכים להרעיש עולמות על הפסקת הלימודים ש'הם חיינו' למשך זמן" • עם זה, תועלת רבה ראה הרבי במחנות הקיץ, שבהם נמצא הילד משך כל היממה באווירת קדושה • מענות והוראות למדריכות, לתלמידות, ולמארגני המחנות • וגם: לימוד הלכות הצריכות ב'קעמפ', ושיעורי תורה למדריכות

צורך עז לשאוף אויר צח לרווחה להשיב נפשו. ועל דרך זה, אחרי יום צום, כאשר הגוף נחלש מחוסר אכילה ושתייה, אזי מרגיש ביותר בחיות שבאכילה ושתייה כששובר רעבונו.
והנמשל:

במשך שנת הלימודים, כאשר כמה שעות מהיום שהיו יכולות להיות מוקדשות לתורה ולמצוות, הולכות על [=מוקדשות ל]לימודי חל או שאר עניינים של רשות, שאינם מזון לנשמה, הרי אותו זמן הוא כעין "צום" לנשמה ועצירת נשימתה. וזה מעורר תשוקתה לתורה ולמצוותיה ביתר שאת וביתר עוז, כאדם המתאוה לחיי נפשו כשהוא חלוש ומעונה. ובבוא חופשת הקיץ . . הרי זו היא העת להשיב לנשמה את אבדתה ולהחיותה בכפליים.
והרבי ממשיך:

והרי דבר הוא שחופשת הקיץ מתוכננת לתכלית האמורה, שהרי בעונת הקיץ יכולים אתם לעסוק בתורה ובמצוות בתנאים מתאימים ביותר, במנוחת הנפש, בנוחיות ובאווירה יפה.

בערב שבועות תשל"ד (אגרות-קודש כרך כט, עמ' קע"א-קע"ב) יצא הרבי בקריאה "לכל התלמידים ולכל התלמידות בכל מקום שהם ה' עליהם יחיו".
הקריאה מסתיימת במילים:

הנני פונה אליכם, בני ובנות ישראל, בני אברהם יצחק ויעקב ובנות שרה רבקה רחל ולאה, בפנייה ובבקשה לבבית וחיבתית - נצלו את ימי הקיץ הבא-עלינו לטובה לאור וברוח האמור לעיל. שימו הדברים האלה על לבבכם על מנת להוציאם לאור לפועל ממש במידה הכי מלאה, ומעשה עיקר. והשם יתברך יצליח את כל אחד ואחת מכם וישלח לכם ברכתו שיהיו ימי הקיץ הבאים עליכם ועל כל ישראל לטובה ולברכה - מאושרים ובריאים באמת, מאושרים ובריאים בגשמיות וברוחניות גם יחד.

במכתב עצמו מביא הרבי משל מצלילה:
אדם שצולל מתחת למים ועוצר נשימתו לרגעים מספר, אזי בהוציאו את ראשו מן המים חש הוא

הכנה לשנת הלימודים הבאה

בהתוועדות שכת"קודש פרשת במדבר תשמ"ט (התוועדויות תשמ"ט כרך ג, עמ' 226) תובע הרבי:

להשתדל שאצל כל ילד וילדה מישראל לא ייגרע מאומה חס ושלום, בלימוד התורה שלהם גם בתקופת הקיץ, אלא אדרבה להוסיף בזה. ועל אחת כמה וכמה בנוגע להילדים אשר ב[משך] כל [ימות] השנה כולה אינם מקבלים חינוך על טהרת הקודש. כך, למשל, כשתבע הרבי את לימוד הלכות בית הבחירה בימי בין המצרים, הדגיש (התוועדויות תשמ"ח כרך ד, עמ' 50):

ההוספה בתורה בעניין שהזמן גרמא - הלכות בית הבחירה, צריכה להיות גם אצל הילדים הנמצאים במחנות קיץ.

ב'יחידות' שזכה לה עסקן יהודי בשנת תשל"ג העלה הרבי את עניין מחנה הקיץ היומי וחשיבותו הרבה. בהמשך לאותה שיחה כתב לו הרבי בכ"ה ניסן תשל"ג (אגרות קודש כרך כח עמ' קצ):

...מטעמים לא רציתי להזכיר במכתבי הרשמי הנ"ל במה שדברנו אודות מחנה קיץ יומי בממדים הכי רחבים, אשר נוסף לעצם התועלת שבזה, הרי זה גם יכ"ן הכנה טובה להוספה בכמות, ואולי גם באיכות, התלמידים לשנת הלימודים הבאה עלינו לטובה. וכמדובר אז בארוכה. והרי עתה הזמן לעסוק בזה, כיוון שהעניין דורש הכנה [מבעוד] מועד.

ניצול הכוחות והחווים בחינוך

ביו"ד מנחם אב תשל"ד (אגרות קודש כרך כט, עמ' רטז) כותב הרבי אל "בנות קייטנת גן ישראל" בכפר חב"ד ובראשן המדריכות. . . ה' עליהן תחינה:

ברכה ושלום!

בנועם נתקבל מכתבן ואזכיר את כל אחת ואחת מהן על הציון למילוי משאלות לבבן לטובה.

ויהי רצון אשר שהותן בקייטנה תוסיף ביחד עם בריאות הגוף גם בבריאות הנשמה ובכוחן זה תלכנה

מחיל אל חיל במשך כל השנה כולה. בברכה להצלחה ולבשורות טובות.

אל "ההנהלה והחוננות של מחנה 'פרדס חנה' ה' עליהן תחינה" כתב הרבי בשנת תשל"ג (אגרות קודש כרך כח, עמ' רסב-רסג):

בנועם נתקבלה המזכרת מעבודת יד שלהן במחנה "פרדס חנה", ותודה רבה עבור תשומת לבן [=לשגר זאת לרבי].

בהמשך מפיק הרבי הוראה:

...אשר כל העוזר לזולתו, גדול או קטן בענין של תורה ומצוות, קונה חלק בהמצווה ויכול לדרוש מה' "אני מצאתיה", ולא עוד אלא כבר אמרו חכמינו ז"ל גדול המעשה יותר מהעושה.

...על אחת כמה וכמה בימים אלו עליהם נאמר "ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה."

הוראות למדריכות

מעשה בנערה מוכשרת שהיו לה התלבטויות בקשר לניצול זמנה בקיץ, והמשך לימודיה בשנה שלאחר-מכן. הרבי הואיל לכתוב לה (אגרות קודש כרך כח, עמ' רס):

כיוון שלא ברא הקב"ה דבר אחד לבטלה - ולה ניתן חוש בהדרכה וחינוך - עליה לנצל הקיץ לניצול חוש זה. זאת אומרת להיות [=מדריכה] בקעמפ... [הרבי פירט: "אמונה, או פרדס חנה, או שטרנברג וכיוצא בזה"] באופן שכל הקיץ יופעל החוש שלה, ולתועלת הרבים, ופשיטא שזה יהיה לתועלת שלה - בגשמיות ורוחניות.

ובוודאי שה' יעזרה ותגבר על כל המניעות וכו', ותבשר טוב.

אזכיר על הציון.

בנוגע לשנת תשל"ד - תחליט בחודש ההכנה אליו - אלול.

בתחילת קיץ תשל"ד שאלה את הרבי נערה-מדריכה לאיזו קייטנה תבחר ללכת לעבוד שם, והרבי השיב ('אגרות קודש' כרך כט עמ' קעד):

- קדימה למקום שיהיו יותר שיעורים (בשביל המדריכות תי').

ילדה ששאלה באיזו קייטנה תבחר נענתה על-

ידי הרבי (שם):

קדימה לקעמפ אמונה. באם אי אפּשר - פרדס חנה.

בשנת תשל"ד, כשהכניס הרה"ח ר' אברהם ארי' סטאן לרבי את תכנית הלימודים לקיץ הבא, במחנה אמונה, ציין: "בכל יום (לפני תחילת (תפילת) מנחה) יהיה [לימוד] דין יומי מהתחלת קיצור-שולחן-ערוך וכו' לפי הצורך". הרבי הגיב (אגרות קודש שם עמ' קעג):

בטח הפירוש הלכות הצריכות בחיי יום יום. ושוב הגיב הרבי על הנכתב "בכל סעודה דשבת קודש אחת המדריכות תכין ותגיד דבר תורה". הרבי מתח קו תחת התיבות "אחת המדריכות" וכתב:

בכל פעם - [מדריכה] חדשה. ונכון במאד.

ההכינו תוכניות להשפעה על הילדים בקיץ!?

כ"ה בסיוון תשט"ז (אגרות קודש כרך יג, עמ' ריא' ריב) שיגר הרבי שני מכתבים, האחד ל"אגודת נשי ובנות חב"ד סניף לונדון" והשני לזה ש"בצרפת". הרבי מביע את פליאתו מדוע לא צוין במכתב על תוכניות כיצד לנצל את חודשי הקיץ, שאז הילדים פנויים מלימודים אחרים, וההשפעה הטובה שתוענק להם אז, לא תופרע מגורמים אחרים.

הרבי קורא גם לנצל את הפגישות בהבראה ("נאות דשא") עם אנשים שונים - "ההשפעה הטובה מגיעה למקומות מגוריהם הקבוע". לאמיתו של דבר - התבטא הרבי בהתוועדות י"ב תמוז תשמ"ה ('התוועדות' תשמ"ה כרך

ד' עמ' 2451) כי היו צריכים להרעיש עולמות - הייתכן שסוגרים חדר, בית ספר ותלמוד-תורה במשך כל ימות הקיץ!?

כיצד ייתכן לסגור "בית חיים" - למעליותא, בית של "התורה היא חיינו" - גם ליום אחד בשנה, ומה גם במשך כמה שבועות וחדשים!...

בכמה הזדמנויות ציין הרבי, כי במידה מסוימת ישנה מעלה ב"מחנות הקיץ" שבהם שוהים החניכים כל שעות היממה - לגבי בתי הספר שבהם הם לומדים כל השנה כולה (שבת קודש פרשת שמיני תש"נ, התוועדות תש"נ כרך ג, עמ' 92-91):

בבית הספר נמצא הילד רק חלק מהיום.. מה שאין כן ב"קעמפ".. הרי הוא בכל היום והלילה באותה סביבה, ברוח התורה ומצוותיה, ממילא יש לכך השפעה עליו חזקה ביותר, גם אחרי סיום הקיץ, כפי שנוכחים בפועל בהזדמנות אחרת אמר הרבי:

כשהוא יוצא מבית-הספר לביתו, במשך השנה כולה, הרי הוא עלול לפגוש ברוחות מצוות (ביחס לענייני קדושה) ולפעמים בגרוע מכך - רוחות בלתי-מצוות ושאינן רגילות.

'קעמפ' - לא לכולם

היה גם מי ששמע מהרבי שה"קעמפ" אינו מיועד עבורו. היה זה הרה"ג רבי מרדכי-שמואל אשכנזי שליט"א, מראי-דאתרא כפר חב"ד. בהיותו בן חמש עשרה, בשנת תשח"י, נכנס ל'יחידות' וזכה לשמוע מהרבי הוראות שונות, אולם בקשר ל'קעמפ' הורה לו הרבי (נדפס ב'כפר-חב"ד'): קעמפ זה לא בשבילך, אתה צריך לשבת וללמוד בשקידה והתמדה.

פרשת בלק

ומספר את רבע ישראל (כג,י)

"מספר" - לשון ספיר ובהירות (כמו "אבן ספיר").
 "רובע ישראל" - רומז לארבע הבחינות שבנשמה: א) "טהורה היא", ב) "אתה בראתה", ג) "אתה יצרתה", ד) "אתה נפתחה ביי".
 "מספר את רובע ישראל" - יש להאיר את ארבע הבחינות הללו שבנשמה, על-ידי נר מצווה ותורה אור.
 (אורי-התורה, במדבר, עמ' תתקכח)

לא הביט אוון ביעקב... ה' אלוקיו עמו (כג,כא)

"לא הביט אוון ביעקב" - הקב"ה נושא עוון ופשע. מדוע?
 "ה' אלוקיו עמו" - האדם ממשיך אלוקות בנפשו, הוא מביא גם את נפשו הבהמית לידי אהבת ה'; ועבודה זו ממשיכה בחינת 'רב חסד', שממנה באה נשיאת עוון, כדכתיב (תשא לד), "ארך אפיים ורב חסד... נושא עוון ופשע".

(ליקוטי-תורה שיר-השירים עמ' לא)

לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלוקיו עמו (כג,כא)

'יעקב' רומז לעבודה של ימות החול (שלכן אומרים במוצאי שבת "אל תירא עבדי יעקב"), ואילו 'ישראל' מורה על עבודת יום השבת.
 "לא הביט אוון ביעקב" - כשאדם מתבונן בתפילת יום חול בגדולת ה', הוא חייב לעמול כדי להתגבר על ה"אוון", דהיינו המחשבות הזרות המבלבלות. אבל בסופו של דבר הוא מצליח בכך ("לא הביט אוון ביעקב"), שכן "ה' אלוקיו עמו" - הקב"ה עוזרו.
 "ולא ראה עמל בישראל" - לעומת זאת בשבת, אין העבודה מתוך עמל ויגיעה, אלא מתוך תענוג ומנוחה, "וקראת לשבת עונג". שכן "ה' אלוקיו עמו" - בשבת מאיר גילוי אלוקי נעלה, וכתוצאה מכך נכנע הרע ואין צורך להילחם עמו.

(ליקוטי-תורה, במדבר, עמ' ע)

וירא את ישראל שוכן לשבטיו (כד,ב)

ראה שאין פתחי אהליהם מכוונים זה כנגד זה, אמר, ראויים הללו שתשרה עליהם שכינה (ב"ב פ)

מפרש הרב המגיד ממזריטש: "פתחי אהליהם" - זה מוצא פיהם (כמו "שמור פתחי פיך").
 כאשר תלמידי-יחכמים מנגחים זה לזה בדברי תורה, וכוונתם "זה כנגד זה", לסתור את דברי חבריהם

ולהוכיח את צדקת דבריהם - אוי להם ואוי לנשמתם; אך כאשר "אין פתחי אוהליהם מכוונים זה כנגד זה", אלא כוונתם לשם שמים, להגדיל תורה ולהאדירה, אז "ראויים הללו שתשרה עליהם שכינה".

(אורתורה, במדבר, עמ' מט)

וירם מאגג מלכו (כד,ז)

כל מלכי עמלק נקראים אגג (רשב"ם)

אומר הגה"ק המקובל רבי לוי־יצחק שניאורסון, אביו של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: "אגג" מלשון גג, המורה על הגבהה והתנשאות. לכן נקראו כל מלכי עמלק בשם זה, שכן קליפת עמלק היא גסות הרוח וגאוה - יודע את ריבונו ומתכוון למרוד בו.

(ליקוטי לוי־יצחק, איגרות, עמ' רצה)

דרך כוכב מיעקב (כד,ז)

בעבור כי המשיח יקבץ נדחי ישראל מקצה הארץ, ימשילנו לכוכב הדורך ברקיע מקצה השמים (רמב"ן)

בירושלמי (מעשר שני ספ"ד) מפרש פסוק זה על כל יהודי (נכרי אחד בא לפני רבי ישמעאל ברבי יוסי ואמר לו שבחלומי בלע כוכב, ורבי ישמעאל השיב שגוי זה הרג יהודי, שנמשל לכוכב, כדכתיב "דרך כוכב מיעקב").

ויש לתווך בין שני הפירושים:

מובא בספרים בשם הבעל־שם־טוב, שכל יהודי צריך לתקן ולהכין "חלק קומת משיח השייך לנשמתו". מובן אפוא שהפסוק מתייחס הן למלך המשיח והן לכלל יהודי ויהודי, שהרי בנשמת כל אחד יש ניצוץ מנשמתו של משיח.

(ליקוטי שיחות, כרך ב, עמ' 692)

וקם שבט מישראל ומחץ פאתי מואב (כד,ז)

המשפיע הרה"ת ר' גרונם אסתרמן רגיל היה לומר:

תורת החסידות הכללית באה לברר את המידות דקליפה, ואילו חסידות חב"ד באה לברר את המוחין דקליפה. זהו שרמז הכתוב: "וקם שבט מישראל" - יקום שבט מסויים מר' ישראל בעל־שם־טוב, "ומחץ פאתי מואב" - יברר את הקליפה של 'מואב', חכמה דקליפה (אב רומז לחכמה).

(מפי השמועה)

ויחל העם לזנות אל בנות מואב (כה,א)

על־ידי עצת בלעם (רש"י)

כידוע, בלעם היה ה'לעומת זה' של משה רבנו. משה היה טוב בעצם מהותו, ולכן הרגיש את הטוב המצוי בכל יהודי, גם את הטוב הנסתר, וגילה אותו. לעומתו, בלעם היה רע בעצם מהותו, ולכן הבחין ברע הנעלם שיש בכניי־ישראל ועורר אותו על־ידי הכשלתם בניסיון.

(ספר המאמרים ת"ש עמ' 158)

"האומר דבר בשם אומרו"

והאומר דבר בשם אומרו, הא למדת כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם
שנאמר ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי (פרק ו משנה ו)

אמירת דבר בשם אומרו אינה רק סגולה לגאולה, אלא היא חיוב גמור שהובא להלכה: "כל שאינו אומר דבר בשם אומרו עובר בלאו". ומקורו במאמר רז"ל "כל שאינו אומר דבר בשם אומרו, עליו הכתוב אומר אל תגזול דל כי דל הוא".

ויש לשאול, הרי מצינו כמה מאמרי רז"ל שלא נאמרו בשם אומרם, כמודגש במיוחד אצל רבי אליעזר הגדול, שאף ש"לא אמר דבר שלא שמע מפי רבו לעולם", מכל מקום יש מאמרים רבים שלו שלא הזכיר בהם שם רבו.

לכאורה יש לומר שלא הוצרך לומר דבריו בשם אומרם, כי הכול יודעים שכל דבריו הם של רבו. אך מאידך דוחק לתרץ כן, שהרי ממה שאמר "הרבה תורה למדתי ולא חסרתי מרבתיי", לשון רבים, מוכח שהיה לו יותר מרב אחד, ואם כן היה צריך להזכיר בכל דבר מאיזה רב קיבלו.

על-פי פשוט יש לומר: הלאו של "אל תגזול דל" הוא על-דרך גזילה בפשטות, שדבר שאין בעל הבית מקפיד עליו אין בו משום גזל, וכן בדברי תורה האיסור הוא רק כשהאומר מקפיד שיאמרו הדבר משמו, ורבתיו של רבי אליעזר לא הקפידו על כך. אבל א) לכאורה צריך הרב להודיע בפירושו שאינו מקפיד (ולכאורה גם זה לא די, אלא צריכה להיות מחילה). ב) פשיטא שאין זה מהודר ולפנים משורת הדין, ואדרבה מצווה קעביר אם יאמר בשמו, כנאמר "אל תמנע טוב מבעליו".
ויש לומר הביאור בזה:

אף שרבי אליעזר היה בור סוד שאינו מאבד טיפה, מובן שלא הסתפק בידיעת תורת רבו, אלא התייגע והתעמק בהבנת הדברים עד שנתעצמו בשכלו והשגתו באופן שהשתכנע והבין הדברים ונעשו שכלו. מובן אם כן, שמה שאמר לאחר מכן דבר זה אינו חזרה על דברי רבו בלבד, אלא הדבר היה מוכרח מצד שכלו. ועל דרך המבואר לגבי בית שמאי ובית הלל, שבית שמאי ששורשם מבחינת הגבורות מחמירים, ובית הלל ששורשם מבחינת החסדים מקילים, לכאורה תורה לא בשמים היא, וכיצד אפשר לפסוק על-פי שורש הנשמה? - אלא שהפסק דין שלהם היה לאחרי שהתבוננו והתייגעו בהשגת העניין עד שהבינו כך בשכלם כפי שהם למטה, נשמה בגוף, ולא הסתפקו במה שהתקבל אצלם מצד שורש נשמתם.
ומצינו עניין זה גם להלכה:

רז"ל אמרו "הרב שמחל על כבודו כבודו מחול, שנאמר וה' הולך לפניו יומם... הכי השתא התם הקב"ה עלמה דיליה הוא ותורה דיליה היא, מחיל ליה ליקריה. הכא תורה דיליה היא (בתמיהה, הכבוד תלוי בתורה ואינו יכול למחול על כבוד התורה שהיא של הקב"ה, רש"י), הדר אמר רב אין, תורה דיליה היא, דכתיב ובתורתו יהגה יומם ולילה", ופירש רש"י "כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה, בתחילה היא נקראת תורת ה' ומשלמה וגרסה היא נקראת תורתו". הרי לנו אפוא, שיגיעת התורה היא באופן שיש לאדם בעלות על התורה עד שיכול למחול על כבוד התורה; ואף כאן לא שייך "אל תגזול דל", כי האדם נעשה הבעלים על התורה שלמד.

(ביאורים לפרקי אבות, חלק ב, עמ' 350)

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש פרשת בלק¹

י"ב תמוז², חג הגאולה

"מועד המועדים"³. יום הולדת את כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע, בשנת תר"מ⁴. יום בו נתבשר - בשנת תרפ"ו - שהוא חופשי מגלותו אשר הגלה - אחרי שהיה תפוס במאסר - על עבודתו בחיזוק התורה והיהדות⁵.

ממכתבו ליום זה:

"לא אותי בלבד גאל הקב"ה בי"ב תמוז, כי אם גם את כל מחבבי תורתנו הקדושה, שומרי מצווה, וגם את אשר בשם ישראל יכונה"⁶.

"בשני ימי הגאולה י"ב וי"ג תמוז הבאים עלינו לטובה יתועדו אנ"ש"⁷...

"יום התועדות והתעוררות לחיזוק התורה [וכן: בדבר חיזוק דרכי החסידות בקביעות ושמירת זמני

לימודי דא"ח, ולהתעורר בקיום ענייני הלימוד⁸] בכל אתר ואתר לפי עניינו"⁶.

קבלת שבת: אומרים "גם בשמחה ובצהלה" (ואין אומרים "ברינה")⁹.

שחרית: אין אומרים 'אב הרחמים'¹⁰.

מנחה: אין אומרים 'צדקתך'. פרקי"אבות - פרק י"א¹¹.

יום ראשון

י"ג בתמוז, חג הגאולה

יום בו יצא כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע לחירות.

אין אומרים תחנון¹².

מנהג כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו לעשות מגבית בעת ההתועדות - עבור המוסדות הידועים בשם "אוהלי יוסף יצחק"¹³.

(1) בחו"ל: פרשת חוקת בלק.

(2) קביעות בחודש הרביעי היא התחלת הגילוי דלתידי-לבוא, כיוון שפנימיות צום הרביעי הוא עניין של ששון ושמחה - ספר-השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 531, 507 ובכ"מ.

(3) לשון בעל הגאולה באג"ק שלו ח"ב עמ' תכ. וביאר כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: "מועד עניינו - שנעשה בו נס, וי"ב תמוז הוא מועד ונס הכללי, ניסו של ראש ישראל, שממנו נמשכים כל המועדים וניסים פרטיים" - לקוטי-שיחות ח"ד עמ' 1322.

(4) תולדות ימי חייו ב'ספר-התולדות - אדמו"ר מהוריי"צ' (ארבעה כרכים, הוצאת קה"ת, כפר-חב"ד תשל"ל - תשל"ו).

(5) ספר-המנהגים שם. פרשת ימים אלו בספר-התולדות הנ"ל ח"ג ובפרט מפרק כא ואילך, ובספר-השיחות תר"פ"ז עמ' יא ועמ' 171 ואילך. ושם הובא, שכיוון שהיה המשרד סגור בי"ב בתמוז בשל חג המוני שהיה בעיר ביום זה, היה השחרור בפועל רק בי"ג בתמוז.

(6) ספר-המנהגים שם, מאג"ק שלו ח"ב עמ' פ.

(7) 'היום יום' יב תמוז, מאג"ק שם עמ' קפב.

(8) 'היום יום' יג תמוז וספר-המנהגים שם עמ' 100, מאג"ק שם עמ' תכ.

במשך השנים נוספו הוראות, כמו להתועד גם ביום ט"ו תמוז (שלימות הגאולה, יום בו הגיע בעל הגאולה לביתו - 'התועדות' תשמ"ז ח"ד עמ' 44), להתועד עד כולל ש"ק י"ז בתמוז (לפי הקביעות אז), ואף בי"ט בו (יום הברית-מילה של בעל הגאולה) באופן המותר - למצוא שמחת ברית-מילה או פדין-הבן וכיו"ב, וכשמשתתפים בשמחה זו דיגישו גם את הברית, ויחזרו חסידות מבעל הברית (תורת מנחם - התועדות' תשמ"ה ח"ד עמ' 2515).

(9) הוראת הרבי לש"ץ ב'יחידות' - 'תורת מנחם - התועדות' (10) לוח כולל-חב"ד, כיוון שתלוי בתחנון, וכן 'צדקתך' דלהלן.

(11) בחו"ל: פרק ה.

(12) 'היום יום' דהיום. ס' המנהגים עמ' 16 ועמ' 99.

(13) ספר-המנהגים שם. וראה לקוטי-שיחות חלק כג עמ' 270, שוהו דבר הפשוט שאין צריך להזכירו במפורש בכל שנה

יום שלישי

ט"ו בתמוז

יום שני בלילה, אור ליום שלישי - סוף זמן קידוש לבנה לכתחילה: כל הלילה.

יום רביעי

ט"ז בתמוז

תקופת תמוז: יום שלישי בלילה - אור ליום רביעי, בשעה 1:30.

יום חמישי

תענית שבעה-עשר בתמוז

בין-המצרים¹⁵:

מיום זה עד אחר תשעה באב אין נושאים נשים, אבל שידוכים מותר לערוך אפילו בתשעה באב

[ועד"ז בקשר לניגונים בהתוועדות, כמו "ניעט ניעט ניקאווא", ועוד - שיחת ש"פ מטו"מ תשמ"ז, עיי"ש], ומי שלא נתן - ישלימנה בימים שלאחרי זה, עיי"ש.

14) ראה שו"ע אדמוה"ז סי' תנה סט"ו, שהחמיר בעניין מים ששהו בביתו [מגולים, ע"פ הד"מ שם, ואפילו בתוך המקור] בשעת התקופה (אם לא מים שנשאבו למצות-מצוה, משום "שומר מצוה לא ידע דבר רע", וגם בהם) מציע לכתחילה לשים ברזל כמו מחט בתוך המים (ולחוצאו מיד אח"כ). [וכן אין שותים מים בשעת התקופה עצמה] ועד"ז בס"י רו סי"ד [ומשם מוכח שזמן האיסור הוא קצר ביותר, ודלא כמ"ש בדרכי תשובה יו"ד קטז ס"ק פח מכנה"ג בעניין זה]. פרטים בזהירות זו נלקטו בס' 'שמירת הגוף והנפש' סי' מז. ה'תקופות' [לפי תקופת שמואל - ראה לקו"ש חט"ז ס"ע 97 וש"נ] צוינו בלוח 'היום יום' בעמוד שלפני התחלת הלוח' עצמו, ובלוח כולל-חב"ד מופיעות תמיד בתחילת החודשים המתאימים.

בלוחות מופיעה השעה 1:30, והשעה האמורה כאן היא בניכוי 21 דקות מ"אופק קהיר", ע"פ הנהוג בפועל ע"פ חצות האמצעי, ראה שערי הל' ומנהג או"ח ח"א עמ' רסח.

15) לגבי הנהגות בין-המצרים - באשל-אברהם להרה"צ מבוטשאטש או"ח סי' תקנ"א שהן מתחילות כבר בליל הצום (אפילו בין השמשות!); וכ"פ בשו"ת ציץ-אליעזר ח"י סי' כו. מאידך, בשו"ת אגרות-משה או"ח ח"א סי' קסח מתיר נישואין רק לצורך, וע"ש ח"ד סי' קיב שמצוין לו, ותספורת - רק לצורך גדול (וראה 'התקשרות' גיליון תס"ט עמ' 19).

כנראה, אין נזהרין כפי המוצע בביאור-הלכה ר"ס תקנ"א (מא"ר ופרמ"ג) להחמיר ב"ז בתמוז ועשרה בטבת כמו מר"ח אב. וע' נטעי-גבריאל בין-המצרים ח"א עמ' עג, עה, עו ועוד (כמובן לא מכוונים לזה, אבל אם צריך מכבסים וכו').

עצמו, וסעודת שידוכים בלא ריקודים מותרת עד ראש-חודש מנחם-אב (ולאחר מכן אסור לעשות סעודת שידוכים אפילו בשבת, אלא כיבוד קל¹⁶), ואין מסתפרים. ליטול ציפורניים אין איסור¹⁷. אין מברכין 'שהחינו' על פרי או בגד חדש, וגם לא בשבת¹⁸ (אלא אם-כן אינו מוצאו אחר-כך¹⁹). בשירה בפה אין איסור. שמיעת קלטת וכיזא-בה, שלא לשם שמחה ממש²⁰, התיר הגרש"ז גרליק ז"ל עד ראש-חודש מנחם-אב.

סיום והכנסת ספר-תורה - רצוי שלא לעשות ב'בין-המצרים', אלא בזמן מתאים יותר²¹.

'בין-המצרים' אינו זמן ראוי לנסיעות וטיולים²². גם בקייטנות, משתדלים לדחותם או למעט בהם ככל האפשר. מי שצריך לנסוע בימים אלו, כדאי ונכון שהכנות משמעותיות לנסיעה יתחילו לפני-כן, כדי שיודגש שהנסיעה החלה לפני שבעה-עשר בתמוז²³.

לא רצוי לקבוע טיפולים רפואיים לימים אלה²⁴. גזיזת השערות [לכן שלוש שנים] - יש לדחותה לאחר 'בין-המצרים'. אבל שאר העניינים שנהוג להדר ולהרגיל בהם את התינוק - נשיאת תלית-קטן, ברכות-השחר וברכת-המוזן וקריאת-שמע שעל-

16) מ"א סי' תקנ"א ס"ק י.

17) בלוח כולל-חב"ד כתבו "לכבוד שבת מותר אפילו בערב שבת חזון" ונכון הדבר, אבל הניסוח מטעה כאילו בלא"ה אסור, כאשר גם האוסרים לא אסרו אלא בשבוע שחל בו ת"ב (ראה נטעי-גבריאל בין-המצרים ח"א ר"פ כב, וש"ט), וגם אז צ"ב מה מנהגנו בזה.

18) לוח 'היום יום': לוח כולל-חב"ד.

19) סי' תקנ"א סי"ז בהג"ה.

20) ראה כיו"ב בס' נטעי גבריאל הל' פסח ח"ג פרק נג הערה ב, והל' אבילות ח"ב פי"ד ס"ד.

21) אג"ק כרך כ' עמ' רנג.

22) ראה נטעי-גבריאל בין-המצרים פכ"ג ס"ג.

23) היכל-מנחם כרך ב' עמ' ריד. ובשיחות-קודש תשכ"ה כרך ב עמ' 230 "לארוז מזווה או אפילו מספר ממחטות". אגב, בשנת תשל"ג אמר הרבי ביחידות השליח הרה"ח ר' אריה-לייב קפלן ע"ה "כשאורזים את החפצים, יש לארוז תחילה את הטלית והתפילין. לאחר מכן אפשר להוציאן, אך בהן יש לפתוח את מלאכת האריזה" - 'התקשרות', גיליון נב עמ' 8. ראה גם היכלא במלאכ, שהרבי אמר לר"י כרס ביבנה לארוז קודם.

24) אג"ק כרך כד עמ' שנו. וחבל שטרם נכנסה הוראה זו בס' 'שערי הלכה ומנהג'. וראה נטעי-גבריאל בין-המצרים פכ"ג ס"ח (בניתוח וכל טיפול שיש בו משום סכנה), שהביא מ'שערי הלכה ומנהג' או"ח ח"ב סי' רכו, אך שם מדובר (לפי הכותרת) בתשעת הימים.

המיטה - זאת אין דוחים, אלא נוהגים כרגיל, מיום מלאות לבן שלוש שנים.²⁵

הנהגות מיוחדות בימים אלו²⁶:

להוסיף בלימוד התורה ובנתינת צדקה ובוודאי בשבתות שבין המצרים: תורה - בהוספה על העניין ד"ויקהל משה" להקהיל קהילות בכל שבת ושבת²⁷, ו"להשתדל שבכל יום מימי בין המצרים יהיה עניין הצדקה באופן המותר ביום זה... ביום השבת - על ידי הכנסת אורחים (בסכרי פנים יפות); או על ידי זה שביום השישי שלפניו מפרישים "משנה" לצדקה²⁸, על פי מה שנאמר "ציון במשפט תפדה ושביה

בצדקה"²⁹.

תורה: לקבוע³⁰ (ובמקום שכבר ישנם - להוסיף) שיעורי לימוד בהלכה ופסקי דינים, ולכל לראש הלכה למעשה מדיני ימים אל³¹, וגם (בענייני גאולה³²) בתורת בית הבחירה, בית מקדשנו, על פי מה שאמרו רז"ל שלע ידי לימוד זה "אני מעלה עליהם כאילו הם עוסקין בבניין הבית"³³. היינו: בתנ"ך³⁴ - בספר יחזקאל מפרק מ' והלאה, במשנה ובגמרא - מסכתות מידות ותמיד³⁵, וברמב"ם - הלכות בית הבחירה. ולהוסיף וללמוד הביאורים בענייני בית המקדש בתורת החסידות, ובפרט בתורתו של הצמח צדק, שזכה דורנו ונתגלו בו כמה דרושים על הפסוק ביחזקאל (אורי התורה על נ"ך), ומעט גם על המשניות דמסכת מידות (חידושים על הש"ס, במקומו) וכיו"ב³⁶.

29) כמבואר בלקוטי תורה ר"פ דברים, שמשפט' היינו תורה, ככתוב (מקץ מיג) "כמשפט הראשון", ותירגם אונקלוס "כהלכתא קדמייתא" (שם).

30) קביעות בזמן וקביעות בנפש, לכל אחד ואחת ('התועודיות' תשמ"ג ח"ד עמ' 1834).

31) 'התועודיות' תשמ"ח ח"ד עמ' 78, 91 (מוגה), 108.

32) ספר השיחות תשמ"ט ח"ב עמ' 606.

33) תנחומא פ' צו סי' יד. ויתירה מזו, שעל ידיה "בניין ביתי" אינו "בטל" (ספר השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 535). ואף [כנראה - באופן חיובי] נפעל בניין ביהמ"ק דלעתיד ('התועודיות' תשמ"ב ח"ד ס"ע 1945). הרבי החל לעורר ע"ז בשנת תשל"ו ('שלשלת היחס' בראש ס' 'היום יום עם מ"מ וציונים', החל מ'הוצאה חדשה ומתוקנת עם הוספות', תשמ"א).

34) וקודם כל בפ' תרומה, תצוה, תשא - בענייני המשכן וכליו ובגדי כהונה, שמהן למדים לענייני ביהמ"ק. תוספת זו לא הופיעה בהוראות בנדון כל השנים, שרבות מהן מוגהות, אלא פעם אחת ויחידה (בלתי מוגה) ב'התועודיות' תשמ"מ ח"ד עמ' 2248, וראה בכיו"ב ספר השיחות תשמ"ט ח"א עמ' 252 ובהערות. וראה 'התקשרות' גיליון ש"ב עמ' 18 הערה 25, וש"נ.

35) באחת הפעמים הזכיר הרבי את מעלת מסכת תמיד על מסכת מידות, "כיוון ש'מקדש הענידי בניו ומשוכלל יגלה ויבוא מן השמים' הרי הלימוד **אודות** העבודה בביהמ"ק נוגע **אז** למעשה יותר מאשר הלימוד אודות בניין ביהמ"ק" ('התועודיות' תש"נ ח"ד עמ' 55 הערה 186), וא"כ לכאורה יש ללמוד גם את כל ההלכות השייכות לעבודת ביהמ"ק, וקודם כל ההלכות השייכות למסכתות אלו, בהל' כלי המקדש, תמידין ומוספין, ומעשה הקרבנות שברמב"ם.

36) 'התועודיות' תשמ"ט ח"ד עמ' 38. וראה ספר הליקוטים - צמח צדק, ערך ביהמ"ק (אות ב עמ' רכב, ובהנסמן בסופו).

25) אג"ק כרך כד עמ' שנה. וצ"ע שבתספורת דחווה בל"ג בעומר הורה הרבי לנהוג את כל הנ"ל מיום התספורת ואילך (אג"ק כרך ח עמ' רפט). ומאידך, את לבישת טלית קטן וכו' ניתן להקדים לפני ג' שנים (ראה היכל מנחם ח"ב עמ' טט).

אמנם ההכנסה ל'חדר' אינה עניין של 'אירוע', ואינה חייבת להיעשות מיד בהגיעו לגיל שלוש, אלא כאשר מכניסים אותו ל'חדר' בקביעות* (כפי שהכניס אדמו"ר הזקן את ה'צמח צדק' לא ביום הולדתו, ע"ה, אלא ממחרת יוה"כ פ - סה"ש קיץ ה'ש"ת עמ' 67, וכן אדמו"ר מהורש"ב הוכנס לחדר בגיל שלוש וחצי - לקוטי שיחות ח"ה עמ' 86, וראה שם בהערה 4, ואדמו"ר מהור"י"צ הוכנס לחדר רק בשנת תרמ"ד - סה"מ תשי"א עמ' 168), אז מקיימים כל המנהגים שבוה, ולכן לא נזכר הנושא כלל בענייננו.

* וכאמור בשיחת ש"פ בשלח, ט"ו שבט תשמ"ז ס"ד (סה"ש תשמ"ז ח"א עמ' 326, ובלה"ק - 'התועודיות' תשמ"ז ח"ב עמ' 449) אודות התחלת לימוד אל"ף-בית' משער ס' התניא, ומלוח האותיות המכוסות בדברים מתוקים, שיזמנו 'מאז התספורת, או בכל ילד לפום שיעורא דיליה'.

26) [תורה ו'צדקה'] לקוטי שיחות חלק ח"י עמ' 486 וחלק כ"ד עמ' 33. הלכות (משפט) שבתורה בפרט, ולימוד הרמב"ם במיוחד, שכולל הלכות דכל התורה כולה ('התועודיות' תש"נ ח"ד עמ' 54). - הוספה זו שייכת גם לילדים הנמצאים במחנות הקיץ ('התועודיות' תשמ"ח ח"ד עמ' 50). ההוראות בנדון, שהן 'מילתא בטעמא' שייכות לכל שנה ושנה (שיחת מוצש"ק פינחס תשל"ח, הנחת הת' בלתי מוגה ס"א).

27) שעניין 'הקדמת רפואה' על ידי שיהפכו לימים טובים - 'התועודיות' תש"נ שם.

28) לקוטי שיחות כרך כג עמ' 299 (מתורגם) ובהערה, ופירוט מהצעה כיו"ב בהתועודיות תנש"א ח"א עמ' 24. במק"א הוסיף הרבי בכיו"ב: צדקה באכילה ושתיה ('לחיים'), או צדקה רוחנית (עצה טובה, וכש"כ לימוד תורה), ובפרט החלטה בשבת על נתינת סכום **מסויים** לצדקה, להפרישו מיד במוצש"ק ולתיתו לפני או לגבאי בבוקר (סה"ש תשמ"ח ח"א עמ' 222 ובהערות, 'התועודיות' תשמ"ח ח"ד עמ' 376 ועוד).

צדקה: ההוספה בצדקה - באם אפשר - להפריש לצדקת בית-מקדש מעט (בתי-כנסת ובתי-מדרש, ישיבות וכיוצא בזה)³⁷.

תענית ציבור:

מי שלא ישן, מותר לו לאכול עד שיעלה עמוד-השחר. השוכב לישון וברעתו להשכים לאכול או לשתות, יתנה במפורש לפני השינה שעדיין אינו מקבל עליו את התענית, ואז מותר באכילה עד עלות השחר³⁸.

עלות-השחר בתל-אביב: 3:07.

שחרית: אין לשטוף את הפה בתענית-ציבור³⁹.

קטנים שיש בהם דעת להתאבל מאכילים אותם מאכלים פשוטים, ולא יאכלו מעדנים⁴⁰.

הציבור אומר 'עננו' רק במנחה. הש"ץ אומר (בחזרת הש"ץ) 'עננו' בברכה בפני עצמה בין ברכת 'גואל ישראל' לברכת 'רפאנו', אף אם יש בבית-הכנסת רק שלושה מתענים⁴¹. ואם אין - אומרו

בספר-השיחות תנשא"א ח"ב עמ' 691 נוסף, שבשנה זו, כיוון שעומדים כבר על סף הגאולה, יש ללמוד זאת לא מצד ההתגברות דרגש האבילות וההשתדלות לתקן החסרון דחורבן ביהמ"ק, אלא (גם לולי החורבן) מצד הכוסף וההשתוקקות להמעלה והשלימות דבית-המקדש השלישי, גדלות שלא היתה מעולם, עיי"ש.

37 כשבאים לעורר ע"ד נתינת צדקה, יש להביא בפועל קופת צדקה, שאו יתכף ומיד נותנים צדקה בפועל ('התועדויות' תשמ"ח ח"ד עמ' 123).

38 שו"ע סי' תקס"ד ונו"כ. וראה אג"ק לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו ח"ג עמ' עה, שכלל הדעות מותר (כל ימות השנה), גם לדעת האוסרים זאת בכלל על-פי הוזהר, אם עושה זאת לרפואה או לכוון דעתו בתפילה וכיוצא בזה (כמובן, לאחר אמירת ברכות-השחר וברכת-התורה אם הוא אחרי חצות הלילה. ואל ישכח ליטול ידיו שוב כראוי לאחר עלות-השחר).

39 שו"ע סי' תקס"ז ס"ב. ספר-המנהגים עמ' 1. המצטער מאי-רחיצת הפה, יש לדון להקל לשוטפו בנוזל שאינו ראוי כלל לשתיה.

שכח וביקר על מאכל או משקה ונוצר שתענית היום - כמדומני שפוסקים כדעה שלא יטעם כלל, אלא יאמר בשכמלו (ראה נטעי-גבריאל בין-המצרים ח"א פ"ג ס"ח). שכח ולעס - יפלוט, וגם אם אכל - ימשיך בתעניתו (מטה-אפרים ת"ר סכ"ג).

40 ראה בענין זה כף-החיים סי' תקנ"ט ס"ק ט ונטעי-גבריאל בין-המצרים פ"ו עמ' סח, וש"נ.

41 ספר-המנהגים עמ' 45, עיי"ש, ובאג"ק חט"ז עמ' שיג מעתיק הרבי רק 'ג' מתענים' (ראה 'התקשרות', גיליון לג עמ' 18), וכן הביאו בלוח כולל-חב"ד לתענית אסתר, מהערות הרבי ללוח תשט"ז.

ב'שומע תפילה'⁴².

סליחות:

אומרים אותן בעמידה, ובמיוחד: אשמנו, י"ג מידות, שמע קולנו. וכן אבינו מלכנו.

מנהגנו לאומרן אחרי אמירת תחנון, 'והוא רחום' ו'שומר ישראל'⁴⁴, בסדר דלהלן:

אל תתנו דמי / כרחם / אלוקינו ואלוקי אבותינו, אתאנו לך / א-ל מלך⁴⁵, ויעבור / אלוקים אל דמי / כרחם אב / אלוקינו ואלוקי אבותינו, אמרר בככי / א-ל מלך, ויעבור / שעה נאסר⁴⁶ / א-ל מלך, ויעבור / זכור רחמיך⁴⁷ / זכור לנו ברית אבות / זכור לנו ברית

ש"ץ ששכח ברכה זו ונוצר קודם שאמר 'ה' מחתימת 'רפאנו' חוזר ואומר 'עננו' ו'רפאנו', וכשאמר 'ה', אומר עננו ב'שמע קולנו' וחותם 'בא"י, העונה בעת צרה ושומע תפילה'. שכח גם שם, אומרה ברכה בפני עצמה אחר 'שים שלום' (לוח כולל-חב"ד, צום גדליה).

42 משנה-ברורה סי' תקס"ו ס"ק יג.

43 סידור תהילת-ה' (הישן) עמ' 362. ספר-המנהגים עמ' 45. כמה מהמקורות למנהגים דלהלן (כולל קריאת התורה) צוינו ב'התקשרות' גיליון לג עמ' 20, וראה גיליון מ' עמ' 18.

יום מילה שחל היום, כשהמילה בשחרית במניין זה, אומרים סליחות ווידידו כרגיל, ללא נפילת אפים. וי"א שבעל הברית עצמו לא יאמר סליחות (ראה השלמה לשו"ע אדה"ז מהרב בעל ה'דברי נחמיה', סי' קלא סוף ס"ז, נדפסה בסוף ח"א עמ' 357).

לעניין אבינו מלכנו, חידש הרבי שתלוי בתחנון ('אוצר מנהגי חב"ד' אלו-יתשרי עמ' ל, משיחת ו' תשרי תשל"ה. זאת בניגוד להוראותיו בנדון בשנת תשכ"ה - ראה 'אוצר' שם עמ' קס ס"ט.

וראה המסופר ב'התקשרות' גיליון שלא עמ' 18).

המתפלל במניין בנוסח אחר, לכאורה צריך לומר הכל כסדר דין (ללא י"ג מידות, כמובן), ורק יענה י"ג מידות עימהם. אמנם ראה 'התקשרות' גיליון תקל"ד עמ' 16 הערה 18, וגם ב'לקט הקמח החדש' סי' קלא ס"ק ז כתב שגם מעט לפנייהם או לאחריהם מיקרי בציבור, וצ"ע למעשה. ואולי כל שאומרים סליחות ה"ז 'עימהם'.

44 כן נהגו תמיד במניין של הרבי.

45 בסידור 'תורה אור' עמ' 372, בסליחות דשני וחמישי, תענית ציבור וכו' - נדפס בו 'כמו שהודעת', וכן צולם בסידורי תהלת ה' הישנים, ואילו במחזור השלם וב'סליחות - מנהג חב"ד' נדפס תמיד 'כהודעת', ועפ"ז יתקנת כאן בעבר וכן תוקן בסידורי 'תהלת ה' החדשים, אך בהקלטות מתפילת הרבי בסליחות לעשרה בטבת ניתן לשמוע בביורו 'כמו שהודעת'.

46 פיזט מסוג 'פומון'. בין חרוזי לחרוזי אומרים "יום גבר..." כנדפס, ובסוף הפיוט חזורים את כל החרוזי הראשון (ע"פ הערה 4 בסליחות - ליקוט טעמים ומקורות' של הרבי שנדפס בסו"ס 'סליחות - מנהג חב"ד').

47 סידור תהילת-ה' עמ' 347. **בפסוק:** 'פקדנו בישועתך' (ולא

ראשונים / שמע קולנו⁴⁸ / משיח צדק⁴⁹ / אֵל־רחום
 שמך⁵⁰ / עננו ה' עננו⁵¹ / מי שענה לאברהם / רחמנא
 דעני⁵² / 'אבינו מלכנו' הארוך⁵³, וכו': "כרך עלינו שנה
 טובה"; "זכרנו ל..." [ולא 'זכרנו בספר'] / ואנחנו לא
 נדע / חצי קדיש.

קריאת התורה:

קוראים 'ויחל' בשחרית ובמנחה גם אם יש רק
 שלושה מתענים. מי שאינו מתענה, לא יקראוהו
 לעלות לתורה. קראו לתורה למי שאינו מתענה
 וצר לו להודיע זאת מפני חילול השם - יעלה.
 את הפסוקים "שוב מחרון אפך..."⁵⁴; "ה' ה' אֵל־
 רחום... ונקה"; "וסלחת..." - אומר הציבור בקול
 רם, ואחריהם אומרם הקורא בתורה. כ"ק אדמו"ר
 נשיא דורנו כשעלה לתורה, החל לאומרם עם
 הציבור וסיימם עם הבעל קורא.

עניינא דיומא: כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו מביא⁵⁴:
 "שביום י"ז בתמוז ותשעה באב יש לומדים (אף
 שמעטים הם ביותר - ולא נתפרסם כלל וכלל⁵⁵)
 בתורה (בנביאים) פרשת היום על־דבר 'צום הרביעי'

"ופקדנו", וכן נדפס ב'סליחות - מנהג חב"ד".

48 פותחים הארון ואומרים פסוק אחר פסוק, חזן וקהל,
 עד הפסוק 'אל תעובנו' ולא עד בכלל. בסיום הקטע סוגרים
 הארון.

49 מדלגים "או... אשמנו... סרנו... כיוון שכבר אמרו זאת
 בנוסח התפילה, ע"פ דברי הארז"ל שלא לומר פעמיים וידוי
 באותה תפילה. הרבי בהיותו ש"ץ היה מדלג גם "הרשענו
 ופשענו", כנראה מפני שגם זה (חלק מן ה) וידוי.

50 כשעבר הרבי לפני התיבה, היה אומר תמיד "למען אמינתך....
 ברינתך", וכן בכלום 'סליחות' החדשות, הוצאת קה"ת אה"ק.
 וכנוסח אדמו"ר הזקן ב"הושענא, למען אמינתך".

51 באמירת "עננו" מסיים הש"ץ בקול רם במקומות
 המופסקים בנקודותיים (:), דלא כמנהג העולם ('אוצר מנהגי
 חב"ד, אלול־תשרי, עמ' כח).

52 במניין של הרבי נהגו לנגן תפילה זאת בסיום הסליחות
 (ספר־הניגונים ח"ג, ניגון רמז).

בנוסח 'עננו' צ"ל: "רַךְ לְרַצוֹת" (אג"ק ח"ב עמ' קסב, ודלא
 כנדפס בסידורים ובסליחות, גם בחדשים).

53 כולו יחדיו מתחילה ועד סוף. במניין של הרבי נהגו תמיד
 לנגן 'אבינו מלכנו, אין לנו מלך אלא אתה' (ספר־הניגונים
 ח"א, ניגון ו).

54 ספר־השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 547 הערה 63.

55 ראה עד"ז בברך־איש־חי שנה א' הל' חנוכה אות כג, מס'
 מועד לכל חי למוה"ר חיים פלאגי.

צדקה:
 בימי התעניות נוהגים לתת לצדקה לפני תפילת
 מנחה 'אגרא דתעניתא', ויש נותנים לפי עלות
 הסעודות שהיו אמורים לאכול היום⁵⁸. ו"מנהג
 ישראל להרבות בצדקה (הן בכמות, והן באיכות
 - על־ידי סבר פנים יפות כו'⁵⁹) ביום התענית"⁶⁰.

מנחה:

התפילה - בשעה מאוחרת יחסית⁶¹.
 וידבר וקטורת, אשרי, חצי קדיש, קריאת 'ויחל'
 כבשחרית, לשלושה עולים, והשלישי הוא המפטיר,
 ואין אומרים חצי קדיש לאחר הקריאה. מפטירים
 "דרשו ה' בהמצאו" (ישעיהו נהו - נו, ח), ומברך

56 מלכיס"ב כה, ג'ח; ירמיה לט, ב"ז; זכריה ח, יח"ט.

57 ויתירה מזה - התורה היא נצחית גם לעתיד־לבא, כולל
 חלקים אלו בנביאים המדברים על־דבר הצומות; אלא שבתורת־
 אמת ותורה־אור מאיר בגלוי הטוב שבכל דבר (כמבואר במקום
 אחר בענין "יעקב ועשיו האמורים בפרשה"), היינו הטוב
 שבצומות אלו, כפי שיהפכו לששון ולשמחה ולמועדים טובים
 לעתיד־לבוא, ואדרבה - על־ידי הלימוד בנוגע להירידה לפי
 שעה. הרי זה מגדיל השמחה והיום־טוב (ספר־השיחות תשמ"ח
 ח"ב עמ' 547 הערה 63).

58 כמארז"ל (ברכות ו, ב) "אגרא דתעניתא - צדקתא", ופירש"י
 "שנותנין צדקה לערב, לפרנסת העניים שהתענו היום", הובא
 להלכה במטה משה ס' תשנ"ה. ובא"ר ס' תקס"ו ס' ק כתב
 "ויש נוהגין לשער מה שהיה אוכל ביום התענית, ליתן לעניים
 בערב", הובא ב'התועודיות' תשמ"ט ח"ב עמ' 460, ובהערה
 35 שם "ומהטעמים לזה - שהרי מה שאינו אוכל ושותה
 ביום התענית - אין זה כדי שסכום הסעודות יישאר בכיסו,
 ואח"כ ישתמש בו לענייני חול, אשר, עם היותם ענייני חול של
 יהודי, שהם בוודאי בתכלית הכשרות כו', אין זה דומה כלל
 להעילוי דקדושת הצדקה". ובלקוטי־שיחות כרך כה עמ' 471
 מבאר בדרגא נעלית יותר, ש"כדי לגלות את העניין ד"צום ויום
 רצון לה", עד "צום אבחרהו" - יש להוסיף במצוות **הצדקה**,
 שהיא **מעין דוגמת** "מצות ה' ממש... [להחיות העולמות]
 בתורת צדקה וחסד חנם" (אגה"ק ס' יז) מצד **הרצון והבחירה**
 דלמעלה", עיי"ש.

59 "רמב"ם הל' מתנות עניים פ"י ה"ד. טושו"ע יו"ד ס' רמט
 ס"ג".

60 (כולל ההערה הקודמת) לקוטי־שיחות ה"ל עמ' 470.

61 שו"ע אדה"ז ס' קכ"ט ס"א. ספר־המנהגים עמ' 48 הערה
 20. אם־כי הרבי היה מתפלל בשעה הרגילה בכל יום - 15:15
 (כנראה בגלל סדרי הישיבה, שסדר נגלה אחה"צ מתחיל בה
 תמיד בשעה 15:30).

אחריכך שלוש ברכות עד 'מגן דוד'. יהללו, חצי קדיש⁶².

גם היחיד אומר 'עננו' בשומע תפילה, ללא חתימה, ומסיים "כי אתה שומע..." , ואם שכח (וכבר אמר ה' של סיום הברכה), אומרו בלא חתימה אחרי 'אלוקי נצור' קודם 'היו לרצון' האחרון. הש"ץ אומר 'עננו' כבשחרית (ראה לעיל), בברכה בפני עצמה בין 'גואל ישראל' ל'רפאנו'. הנוהגים נשיאת כפיים בכל יום, נושאים כפיים בתפילה זו⁶³, וכשאינן נושאים כפיים אומר הש"ץ ברכת כוהנים.

הרבי חידש את המנהג הישן (שמקורו במשנה) לומר "דברי כיבושין" אחרי מנחה דתענית ציבור:

"כדאי לעורר על המנהג הנ"ל, שבמקומות שאפשר לפעול זאת, יאמרו אחרי מנחה (כמה מילים, לכל הפחות) 'דברי כיבושין', או מזמור תהילים המתאים לעניינים אלו, ובמקומות שמצד טירחא דציבורא (או מצד ביטול מלאכה, וכיוצא-בזה) אי אפשר לפעול זאת - על-כל פנים יהרהרו במחשבה עניין של 'דברי כיבושין', ומאחר ש'רחמנא ליבא בעי' - וכפרט עניינים הקשורים בתשובה, ש'עיקר התשובה בלב' - הרי 'מחשבה טובה, הקדוש-ברוך-הוא מצרפה למעשה'⁶⁴.

צאת הכוכבים⁶⁵ בתל-אביב: 8:17.

64 לקוטי שיחות כרך כ' עמ' 352, וש"נ. וחבל שככל הידוע, טרם הונהג הדבר בפועל אפילו בין אנ"ש (מלבד הצפייה בדברי הרבי במראות-קודש במקום שאפשר).

65 במקום ובזמן שהתענית קשה על הציבור, ניתן להקדים תפילת ערבית לפני צאת-הכוכבים (ע"פ המטה-אפרים סי' תרב סכ"ט. ופעם אחת מסר הרבי לרב בבית-חיינו, הרה"ח ר' שמואל לויטין ז"ל, שניתן לנהוג כן, בתענית אסתר תשכ"ה - מיומנו של הרה"ח רי"ל שי' גרונר), וכמובן - לחזור על ג' פרשיות דק"ש לאחר-מכן.

62 במראות-קודש נראה, שכאשר היה הרבי ש"ץ, התחיל את החצי-קדיש במנחת תענית ציבור מיד לאחר סיום ברכות-הפטרה (כדי למנוע הפסק, ע"ד מנהגנו במנחת ש"ק), ותוך-כדי אמירתו, אמרו "יהללו" והחזירו את הס"ת לארון-הקודש. 63 ולכאורה יש לנוהגים כך להקפיד עכ"פ כהספרדים שלא לשאת כפיהם אלא תוך חצי שעה שלפני השקיעה (כפ"החיים סי' קכט ס"ק ז, ע"פ הב"ח. וראה לוח דבר בעתו - צום גדליה, 'ילקוט-יוסף - מועדים' עמ' 550 וש"נ, ונטעייגבריאל הל' בין-המצרים פי"ג ס"ו וש"נ).

לזכות
אנשי החסד הדגולים
הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחי
ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,
בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש